
HEGYVIDÉKI IGEHIRDETÉSEK

VÁMSZEDŐK BARÁTJA

Lukács ev. 5,27-35

2018. JÚLIUS 1.

IGEHIRDETŐ: SZABÓ ISTVÁN

Lekció: 118. zsolttár

Imádkozunk: Mennyei Atyánk a mi Urunk Jézus Krisztusunk által, köszönjük, hogy Szentlelked erejében meghívtál bennünket szent hajlékba, hogy csatlakozzunk a zsolttároshoz, az egykori dicséretmondókhoz, a magasztalók és Neved dicsérők seregéhez, a hívők közösségéhez, az egész anyaszentegyházhoz a világ kezdetétől fogva annak végéig. Te gyűjtöttél egybe Jézus Krisztusban, Te tartasz meg Igéddelel és Szentlelkeddelel egyházadban, és amelynek, hisszük, mi is tagjai vagyunk és azok is maradunk. Ebben a közösségben magasztaljuk most Nevedet, mert jó vagy, mert kegyelmességed megáll örökre, mert reánk is kiárasztottad azt, mert megtartottál és kivezettél sok nyomorúságból, és megmentettél a haláltól és életet ajándékoztál a mi Urunk Jézus Krisztusunkban. Óérette kérünk, tedd teljessé hálaadásunkat azzal, hogy befogadhatjuk Igédet, általa épülhetünk, átfomálódhatunk, megváltozhat életünk, Jézus Krisztus igaz és hű követőivé lehetünk: hálaadásban Téged dicsőítőik, nyomorúságok közepelette állhatatosan reménykedők, mindenkor Reád tekintők, mint akik tudják, hogy egész életükben Veled van dolguk. Add hát Szentlelkedet, ragyogtasd ránk Igéd világozzágát, szenteld meg szívünket. Ámen

Textus:

Ezek után pedig kiment, és meglátott egy Lévi nevű vámszedőt, aki a vámnál ült, és ezt mondta neki: Kövess engem! És az mindent odahagyva felkelt és követte őt. És Lévi nagy lakomát készített neki a házánál; és a vámszedőknek és egyebeknek nagy sokasága telepedtek le velük. És köztük az írástudók és farizeusok zúgolódtak az ő tanítványai ellen, mondván: Miért esztek és isztok a vámszedőkkel és a bűnösökkel? És felelvén Jézus, mondta nekik: Az egészségeseknek nincs szükségük orvosra, hanem a betegeknek. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket a megtérésre. Azok pe-

dig mondták néki: Mi az oka, hogy a János tanítványai gyakorta böjtölnek és imádkoznak, valamint a farizeusokéi is; a te tanítványaid pedig esznek és isznak? Ő pedig mondta nekik: Avagy művelhetitek-e azt, hogy a lakodalmások böjtöljenek, amíg a vőlegény velük van? De eljönnek a napok, és mikor a vőlegény elvételük tőlük, akkor majd böjtölnek azokban a napokban. (Lukács evangéliuma 5,27-35)

Szeretett gyülekezet, kedves testvérek! Jézus a bűnösök barátja. Sokszor mondjuk ezt, boldog tapasztalással, amikor kiszabadulunk nagy bajból, veszedelemből, rosszból, vétkekből, bűnből. Sokszor idézzük ezt, amikor Jézusról szép bizonyosságot akarunk tenni főleg, amikor Jézust ajánlgatjuk sokaknak, másoknak, mindenkinek, szeretetét magasra emelve. Talányos mondás mégis: Jézus, a bűnösök barátja. Mély értelmű, olykor titokzatos, reményt ébresztő. Tudjuk úgy került az evangéliumba, ahogyan egykor kálvinistának neveztek minket, s mi ma már büszkén viseljük ezt. Pedig eredetileg gúnynév volt, így csúfolták azokat, akik a genfi reformátor tanait követték. De még inkább, a keresztyén szó is hordozza ezt a történetet. Krisztiánosz - ez is először csúfnév volt. Amikor terjedni kezdett a keresztyénség, a Krisztus-követőkre, a Krisztus-utánzókra ragasztották rá ezt a kifejezést, s lám, milyen szép név lett belőle, és milyen mély az értelme. Nos, bűnösök barátja – utánzásra méltó tartalmat hordoz, a küldetésünk egyik kulcsa ez. Ám az az igazság, hogy az elnevezést, bármilyen egyszerű és célratoró, ki kell egészítenünk: a vámszedők és bűnösök barátja! Amikor elterjed Jézus jó híre, nyomban, szokás szerint, rossz hírt is ragasztanak hozzá - a búza közé konkolyt vet az ellenség –, így szokott ez lenni. Terjed Jézus jó híre, az Isten országának diadalmas híre, s nyomban indul az ellenpropaganda: «nagyétű és részeges, a vámszedők és bűnösök barátja!» (Máté 11,19) Igen, így teljes a mondat: a vámszedők és bűnösök barátja. Mindezt azért hangsúlyozom, mert a felolvasott igeszakaszban is megtaláljuk ennek a mondásnak a gyökerét. Arról hallunk itt, hogy Jézus elhívta Máté-Lévit tanítványnak és hogy mi történt közvetlenül utána. Róla, a vámszedő tanítványról még szólok majd. Most csak annyit, hogy nagy örömeiben meghívta Krisztus egy nagy lakomára. És erre meghívta a kollegáit is. Így szokott ez lenni. Mi kit hívunk meg, ha nagy ünnepünk van? Amikor keresztlőre eljön egy házaspár a gyermekükkel, a keresztszülők sok esetben nem a rokonok közül kerülnek ki, hanem a kollegák közül. Esküvőkor is tapasztalom ezt. Mert, ha rokon is a tanú, azt természetesen tartjuk, hogy a rokonokon, barátokon kívül a kollegákat is meghívjuk rá. Nos hát, Lévi is rendezett egy nagy bankettet a kollegákkal. Jézus ült a főhelyen, ott voltak a tanítványai is, meg mindenfajta népek. Még az írástudók és a farizeusok, a jó rend őrei is ott voltak. És éppen ők kezdik feszegetni, hogy a Jézus tanítványai miért esznek és isznak együtt a vámszedőkkel és bűnösökkel? Lám, ha szabad ezt mondani a kifejezés afféle kategória: vámszedők és bűnösök. Ez valaminek a körülírása. Van egy

retorikai kifejezés, latinos formában így hangzik: hendiadys, amikor két szóval vagy éppen mondattal fejezzem ki ugyanazt a dolgot, mert egy szó (vagy mondat) nem adja vissza teljesen a célzott értelmet. A Himnuszban azt énekeltük: «Isten, áldd meg a magyart jó kedvvel, bőséggel!» Jókedv és bőség - ez éppenséggel az áldás kifejezése, két szóval. Éppen mondhatnánk, a fizika világából vett kifejezéssel, hogy ez komplementer kifejezés: vámszedők és bűnösök. Jézus megtérők barátja, akik vámosok és bűnösök (voltak). Mindennek jobb megértése érdekében, hogy aztán még nagyobb szeretettel öleljük magunkhoz Jézusunkat, most nézzünk bele ennek a mélyébe.

Tehát egy vámszedőről van szó, Mátéről (vagy Léviről). Róla másutt is hallunk az evangéliumokban, elsősorban ott, ahol az evangélisták felsorolják a tanítványok listáját. A listákon mindig Péter az első, Máté pedig a hetedik és kilencedik hely között ingadozik. Máté evangéliumában, vagyis amit ő maga írt, udvariasan a kilencedik helyen áll, Lukácsnál – itt a Lukács evangéliumában – a hetedik, Márknál és az Apostolok cselekedeteiben, ahol Lukács újra felsorolja a tanítványokat, a nyolcadik. Biblia-tudósok olykor vitakoznak azon, hogy vajon a tanítványi névsor az elhívás sorrendjét is jelenti-e, vagy inkább rangsorrendet jelent-e, de lám, belezavarodunk, mert nem mindig ugyanott vannak a nevek, és még csak azt sem mondhatjuk, hogy a listát különböző hagyományok szerint jegyezték volna le az evangélisták. De nem is ez a lényeg, hanem az, hogy tizenkettő között van egy vámszedő is. A középkori latin fordítás nyomán magyar fordítások is használják publikánus kifejezést, amely eredetileg közhasznóbérlőt jelentett. De sokkal jobb a magyar vámszedő kifejezés, még ha nem is fedi teljesen a lényegét. Egy századi tudós, Kecskeméti István azt javasolja, hogy jobb lenne sarcszedő kifejezés, mert a vám, mint az adó egy része teljesen bevett dolog minden többé-kevésbé kiegyensúlyozott politikai berendezkedésben. Ha valaki egy olyan hídon akar átmenni, amit közpénzből építettek, fizesse meg a vámmal a használati költséget. Ma is van ilyen - például, sztrádamatrica. Másutt a sokféle adó, a jövedelemadó, az áruforgalmi adó, az iparüzési adó stb. közé illesztik az efféle költséget. Tehát önmagában az, hogy Jézus idejében a Szentföldön szedtek adót és vámot, még nem volt ok arra, hogy egy adó-, vagy vámszedőt rögtön besoroljanak a bűnösök mellé. Azt nem mondom, hogy népszerű foglalkozás volt, de többé-kevésbé elfogadták, általában. Ám akikről itt szó van, nem esnek ebbe a kategóriába. Kik ezek a sarcszedők? Josephus zsidó-római történetíró részletesen leírja, hogy amikor a Római Birodalom kiterjesztette fennhatóságát Júdea és Palesztina fölé, két intézkedéssel nyomban kiváltották zsidók szüntelen háborogást, ezért aztán Júdeát, de leginkább Galileát, közkeletű magyar kifejezéssel, viharosoknak tekintették. Állandó forrongás, lázadás, terror-támadások, és szabadsághüvelyek. Az első ok vallási volt. A jeruzsálemi templom szentsége a zsidók számára sérthe-

tetlen volt. Oda pogány, idegen, tisztátalan nem mehetett be. Csakhogy Róma szokása az volt, hogy a birodalom vagy a császár szimbólumát az elfoglalt tartományok szent helyein is kitűzték. Ez a zsidók szerint a legförtelmesebb bálványimádás lett volna, és nagy küzdelmek folytattak a templom érintetlenségéért.

A másik oka a nyugtalanságnak az volt, hogy a Pax Romana, a római béke (vagyis a birodalmi együttműködés rendszere - BER - Brüsszeli Együttműködés Rendszere) fenntartása érdekében súlyos adókat, pontosabban vámokat vetettek ki, a zsidók pedig nem akartak fizetni. Hiába érvelt a birodalom, hogy fönnt kell tartani a hadsereget, a hivatalnoksereget, stb! Ábrahám gyermekei vagyunk, mondták a zsidók, ez a föld ősidők óta a miénk. Ábrahám vette meg még annak idején. Ha pedig a mi földünk, hogy van az, hogy a Birodalom közigazgatási kényszere nyomán vámot fizessünk a saját földünkön? Emlékszünk rá, amikor a templomadót akarták beszedni Jézustól meg Pétertől, akkor Jézus éppen azzal példálózott, hogy ha egy idegen ország száll meg egy másik országot, akkor a leigáztak, az alávetettek fizetik az adót, az urak és az ő gyermekeik viszont szabadok. Nagy háborúság volt mindig ezen, főleg, hogy a vámok mértékét, rendeleti úton, folyton változtatták. Nos, ezek a római sarcszedők, a vámszedő helyek bérlői, közhaszonbérlők (publikánusok) voltak a leggyűlöltebb figurák. Máté-Lévi a leggyűlöltebb alakok közé tartozott. És ha ezt a kettőt összetesszük: egyrészt a bűnösök (az isteni parancsolatok megszegői, tolvajok, paráznák, gyilkosok, tisztátalan életűek, szentségtelenek, gyalázatosak) és másrészt a vámszedők - akkor kész a leltár. Lehetett a vámszedő amúgy szent ember, megadhatta a tizedét is az Úrnak, eljárhatott a templomba is imádkozni és élhetett példás családi életet, mindenki gyűlölte, mert a megszálló hatalomnak szedte a sarcot.

Nemrégiben Jordániában járhattam, és a Jordán keleti partjához is elmentünk. Megmutatták azt a helyet, ahol a hagyomány szerint Keresztelő János Jézust is megkeresztelte. Én csak álltam ott csodálkozva, mert úgy tanultam, hogy Keresztelő János a Jordán nyugati felén működött. Aztán elmagyarázták, hogy akik Galileából Jeruzsálembe akartak menni, azok nem egyenesen Samárián és Jerikón mentek át, hanem átkeltek a Jordánon fönt, a Galileai tó alatt, és a keleti part menték vágta útnak, arra ugyanis nem szedtek vámot. Aztán Jeruzsálem magasságában, ahol már vannak gázlók a Jordánon, visszamentek a nyugati oldalra. Így Keresztelő Jánoshoz mindenhol, viszonylag tehermentesen, el lehetett jutni. Hogy így volt-e, nem tudom, de évezredek keresztül mind a mai napig él a beduinok körében ez a hagyomány, – így kell kikerülni a vámszedő helyeket, meg a vámkapukat. Summa: gyűlölteket voltak a sarcszedők.

A kérdés most már az, hogy amikor olvassuk Jézus tanítványainak a névsorát, és Máté nevét – akiről tudjuk, hogy sarcszedő volt –, vajon ez a ki-

fejezés (a vámszedők és a bűnösök barátja), azt jelenti-e, jelentheti-e ezt, hogy Jézus az én barátom is? Gondolkodjunk el ezen! Vajon azt jelenti-e, hogy volt tizenkét ember, akiket Jézus válogatás nélkül szedett össze. Lám, volt közöttük sarcszedő, és volt közöttük szikárius, azaz terrorista, aki a köpenye alatt hosszú tőrrel járta a tereket, s ha módja adódott, egy villanás, és a római katona holtan esett össze, ő pedig eltűnt a forgatagban. Volt közöttük halászember, és volt közöttük vallási fanatikus, zélóta is. Az egyik ilyen, a másik olyan, mondhatni, mindenféle. Akkor ajánljuk így Jézust: nézzétek, a Jézus szeretete, a meghívása az Isten országára válogatás nélkül mindenkihez szól!? Csakhogy, ebben a történetben a vámszedő lelkesedése, aki egy örömvacsorát rendez válaszul a Jézus meghívására, konfliktust okoz, és ez megmutatja, hogy Jézus egyáltalán nem válogatás nélkül gyűjtötte a tanítványokat. Tudatosan gyűjtötte őket, szelektálva, demonstratív módon, ha szabad ezt mondani.

Először is tizenkettőt választott, emlékeztetve az övéit arra, hogy annak idején tizenkét törzs foglalta el a Szentföldet. Itt tehát egy szövetségről van szó, mégpedig alapjaiban megújított szövetségről, mely ezek között a keretek között fog majd kivirágzni. Aztán a lakomán lefolytatott vitában valami mást is mond Jézus, és most figyeljünk erre a szóra. Figyeljük meg a farizeusok ellenvetéseinek rendjét, s máris belelátunk a dolgok mélyébe. Ott van a nagy lakoma, és az báméskodók között vannak írástudókés farizeusok is; ők a törvény őrei. Hamar zúgolódni kezdenek a Jézus tanítványai ellen, és azt mondják: miért esztek és isztok ti együtt a vámszedőkkel és a bűnösökkel? Miért vesztek részt ebben az örömlakomában? Mi keresnivalótok van itt? Itt dőzsölnek azok, akik sarcolják a népet. Már megkapták a sarcból a magukét, vigyék. De lám, nagy mulatságot rendeznek, és ti részt vesztek rajta. Némileg olyan ez, mint amit a mi időnkben láthatunk, mondjuk valahol a Belvárosban. Sok elegáns vendéglő van arrafelé a gazdag turistáknak, Szaud-Arábia-i olajsejkeknek, amerikai náboboknak, Új-Zéland-i aranybányászoknak. Mi csak odapislattunk nézünk szerényen – de sok ember hűti itt e levet! –, megy a dőzsölés! Aztán, nini, mit látok, ott ül egy asztalnál két-három magyar politikus, s felette jól érzik magukat! No de, a mi pénzünkön, netalán? Hát mi ez!? Korrupció! Köz-pénzből tartják jól magukat. Mit jelent a publikánus szó? Idézzük csak fel: közhaszon-bérlő! Ilyet látva eszünkbe sem jut, hogy esetleg a magukéból falatoznak ott, vagy meghívták őket. Hát föltolul az emberben az indulat. S ha intenének, gyere, püspök úr, ülj közénk?! Jaj, de bálnám, hogy egyáltalán arra jártam! Itt vannak a Jézus tanítványai, a galileai csórók, Péter és János, a halászok, és a többiek, akik úgy kapták az elhívást, hogy a tóparton tisztogatták a hálóiakat, és korábban is hányszor eveztek ki éjszaka és nem fogtak semmit, - és ezek a szegény emberek most beülnek a sarcolók közé, cimborálnak velük. Kikkel? A vámszedőkkel és a bűnösökkel. Aztán, amikor a farizeusok megkapják a választ – majd erről fogok még beszélni

–, akkor Jézusnak fordulnak, és azt mondják neki: «és mi az oka, hogy János és a farizeusok tanítványai gyakran böjtölnek és imádkoznak, a Te tanítványaid pedig esznek és isznak?» Értitek, testvérek, ezeket a finom csúsztatásokat? Először az a baj, hogy együtt esznek a vámszedőkkel és a bűnösökkel. Miután megkapják erre a választ, utána felvetik, egyáltalán miért esznek és isznak? Leleplező ez.

De a Jézus válaszáról kell most szólni. Azt mondja Jézus: azért esznek tanítványaim együtt a vámszedőkkel és a bűnösökkel (és azért vagyok én a vámszedők és a bűnösök barátja!), mert az egészségeseknek nincs szükségük orvosra, de a betegeknek annál inkább! Nem az igazakat jöttem hívni – folytatja Jézus –, hanem a bűnösöket megtéríteni. És csak egyetlenegy képet idézzünk föl ehhez, a jó pásztorról szóló a példabeszédet (Lukács 15). Máskor is ugyanígy vádolják őt, hogy ugyanis a bűnösökkel cimborál. Jézus ekkor mondja: egy embernek volt száz juha és ezek közül egy elveszett. Ez az ember elment azért az egyért, otthagyva a kilencvenkilencet! Azok mind a helyükön vannak, benn vannak a karámban, védett helyen, de van egy kiszolgáltatva veszedelemnek, halálnak, pusztulásnak. És addig keresi, amíg meg nem találja. Vállára veszi – ezt már nem szoktuk a történetből idézni: az eltévelyedetted veszi a vállára! – hazaviszi, egybehívja barátait és azt mondja: örvendeztetek velem, mert megkerült az én elveszett juhom! És folytathatjuk a tékozló fiú példázatával, annak is a legvégével, amikor kint áll az idősebb testvér, a szent ember, aki az atya minden parancsát mindig a leghűségesebben teljesítette, de most nem akar bemenni az örömbé. Erre kimegy hozzá az atya és azt mondja neki: ez a te testvéred, meghalt és feltámadt, elveszett és megtaláltatott, azért neked is vigadnod és örülnöd kellene! Tehát, ez az öröm, amiben most itt Lévi részesíti a barátait, amiben részesednek a tanítványok, ez a Jézus kegyelméből fakadó öröm. Ennélfogva ez az örömlakoma konkluzív! Örülnöd kell tehát, ahogy a vámszedő is meg a bűnös is örül, - s még inkább, ahogyan Isten örül; mert a bűnös megtér, a beteg meggyógyul – ezért jött Jézus!

És hogy miért ilyen az Ő tanítványi közössége? Mi azzal a meghagyással szeretnénk a Jézus tanítványi közösségbe beleférni, hogy azt mondjuk: Jézus válogatás nélkül gyűjtött tanítványokat. Így talán beférünk mi is, ugye?! Mert, ha válogatás nélkül gyűjti, akkor meg se kell nézni Jézusnak, hogy én milyen vagyok, – beférek. Meg se kell Jézusnak tudni, hogy én sarcsedő ember vagyok, beférek. Sarcsedő: másokon élősködő. Sokféle sarc van, testvérek. Van birodalmak által kivetett sarc, van Amerika-, London-, Párizs-, Brüsszel-, Németország-sarc, van magyar helyhatóság-sarc, parlament-sarc – mindenki vámot akar szedni, sokféle sarc van. És vannak otthoni sarcok, kispolgári módon, és vannak otthoni vámszedők is, és vannak rokoni sarcok, és vannak barátok által kivetett sarcok – cserébe a barátságért. És vannak vámszedői a szeretetnek, és vannak hűség-sarcok,

és vannak sarcszedői a tisztességnek és sarcszedői a hazafias érzelmeknek, tele van a világ sarcszedőkkel. Csak azt ne mondd, hogy te sose szedtél, sose zsaroltál meg senkit, ekként: ha szeretsz..., tán sose mondtad házas-társadnak, édesapádnak, édesanyádnak, a gyerekednek, nagymamádnak, barátodnak: ha szeretsz...?! Tán sohase éltél vissza még valakinek a lojalitásával, a hűségével, a bizalmával, vagy éppen a kiszolgáltatottságával, sose álltál oda az útba és nem mondtad azt, hogy „csak akkor engedlek át, ha...?” És a bűnök sarcairól nem is szólok. Egyszer egy asszony mondta nekem - nem gyónta, azt nem mondhatnám el -, hogy az férje keményen zsarolta folyton, elszedte a pénzét, szexrabszolgának használta, alázta. Hát más párnájára hajtotta a fejét. Aztán, úgy alakult, mondta, hogy még nagyobb sarcot fizet a hűtlenségért.

No, hát nem válogatás nélkül gyűjti Jézus a tanítványait, hanem tudatosan, demonstratíván, hogy megmutassa és fölragyogtassa: Isten még a sarcszedőkkel, a vámszedőkkel és a bűnösökkel is tud valamit kezdeni. Sőt, velük kezdi, mert ott a legnagyobb a romlás! És ha tud velük kezdeni, akkor mennyire még inkább tud az igazakkal! Akkor az igazaknak is van reményük, kedves testvérek! Ha a bűnös megtérhet, ha az a másik sarcszedő, Zákheus, ott Jerikóban, megtérhet, és mindazt, amit zsarolással, perpatvarral, civakodással vett el, négyszeresen megadja, akkor talán nekünk is, 21. századi jóembereknek, kispolgároknak, templomba járó magyar református keresztyéneknek is van valami kis esélyünk, hogy meggyógyuljunk, hogy kegyelmet kapjunk, hogy az a megtérő mozdulat, ami 180 fok és nem 360, tényleg 180 fok legyen! Akkor talán nem csak félszeggel tekintünk a kegyelem királyára, hanem teljes arcunkat odafordítjuk az irgalom napfényébe. Akkor talán nekünk is van esélyünk.

Az úrvacsorát méltó felségességgel, igaz alázattal szoktuk venni. Ez a református gyakorlat –, ahogy a 17. századi kánonok mondják: történjék minden szokás szerint. A kívülálló ezt szomorkodó, feszélyezett, szigorú arcú alkalomnak látják. Pedig nem erről van szó, tudom én nagyon jól, hanem a legtitkosabb öröm és a legnagyobb reménység jelenik meg itt a számunkra. Hiszen maga az Úr invitál minket a kegyelem asztalához, a Kegyelem király hív, ki a vámszedők és a bűnösök barátja, aki azokért jött, akiknek meg kell gyógyulniuk, aki azokért jött, akiknek igazságot kell nyerniük, aki azokért jött, akiknek meg kell térniük, akiknek meg kell látniuk minden kegyelemek a forrását, hogy merítsenek belőle, és új életük legyen. Lám, a mi üdvözítőnk és mesterünk milyen jó ajánlólevelet kap itt az evangélistától! Igen, eredetileg csak gúnyos címként aggatták rá, de most már mi mindig mondjuk ki egészen: ő a vámszedők és a bűnösök barátja. Ő az én barátom. Asztalához vagyok hivatalos. Ámen

LEJEGYZTE: VÁSÁRHELYI PÉTER,
KIADJA: BUDAHEGYVIDÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG
WWW.BUDAHEGYVIDEK.HU